

Zjawisko fotoelektryczne

Programy użytkowe

Natalia Serwin   Tomasz Targiel   Kacper Mordarski

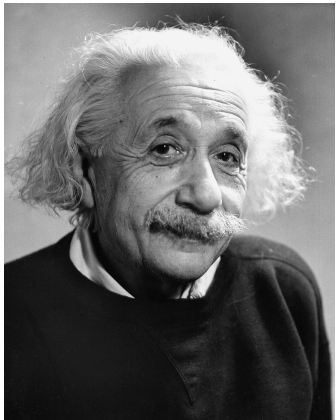
Styczeń 2021

Fizyka komputerowa, Wydział Fizyki i Astronomii, Uniwersytet Wrocławski

1. Fotony
2. Cechy efektu fotoelektrycznego
3. Kwantowa teoria Einsteina zjawiska fotoelektrycznego

Fotony

Albert Einstein

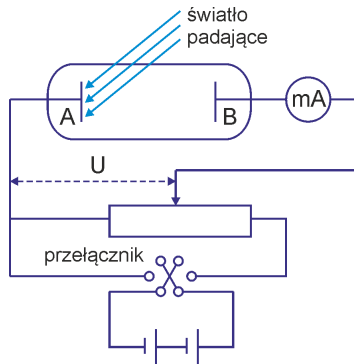
Albert Einstein wykazał, że światło nie tylko jest emitowane porcjami, ale rozchodzi się w przestrzeni jako zbiór cząstek – fotonów – i jest pochłaniane również porcjami.

Było to niezwykle odkrycie, gdyż do tej pory uważano, że światło to fala elektromagnetyczna, a wszystkie zjawiska optyczne doskonale wyjaśniała falowa teoria światła.

Doświadczalne przedstawienie zjawiska fotoelektrycznego

W szklanej bańce, w której panuje wysoka próżnia, znajdują się dwie metalowe elektrody A i B. Światło pada na metalową płytkę A i uwalnia z niej elektrony, które nazywamy fotoelektronami.

Fotoelektrony są rejestrowane jako prąd elektryczny płynący między płytką A oraz elektrodą zbierającą B przy przyłożonym napięciu U .

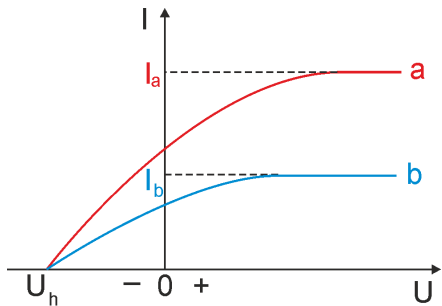
Schemat układu doświadczalnego do badania tego zjawiska

Cechy efektu fotoelektrycznego

Gdy promieniowanie pada na metalową płytkę elektrody, elektrony emitowane są natychmiast, nawet przy bardzo niewielkim natężeniu promieniowania. Brak opóźnienia stoi w sprzeczności z fizyką klasyczną, w ramach której przewiduje się, że zwłaszcza przy niskim natężeniu padającego światła powinno minąć nieco czasu, zanim elektrony pobiorą wystarczającą ilość energii, aby uwolnić się z powierzchni metalu. Takie opóźnienie nie jest jednak obserwowane.

Natężenie padającego promieniowania, a energia kinetyczna elektronów

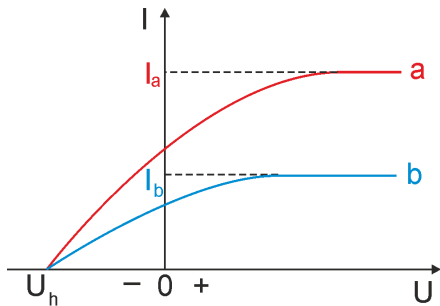
Zależność prądu fotoelektrycznego od przyłożonego napięcia U

Opuszczający powierzchnię płytki fotoelektron ma energię kinetyczną E_{k0} , którą uzyskał od padającego promieniowania. Jego energia potencjalna zmienia się o $q\Delta V$, gdzie ΔV jest różnicą potencjałów, a $q=-e$.

Z zasady zachowania energii wynika więc, że $\Delta E_k - e\Delta V = 0$ (ΔE_k - zmiana energii kinetycznej fotoelektronu). Gdy przyłożymy napięcie hamowania $-\Delta V_h$, fotoelektron traci całą swoją energię kinetyczną E_{ki} i zatrzymuje się.

Natężenie padającego promieniowania, a energia kinetyczna elektronów

Zależność prądu fotoelektrycznego od przyłożonego napięcia U

Bilans energetyczny wyraża się wtedy następująco: $(0I - E_{k0}) - e(-\Delta V_h) = 0I$, z czego wynika, że $E_{k0} = e\Delta V_h$. Napięcie hamowania pozwala nam więc wyznaczyć maksymalną energię kinetyczną E_{kmax} emitowanych elektronów

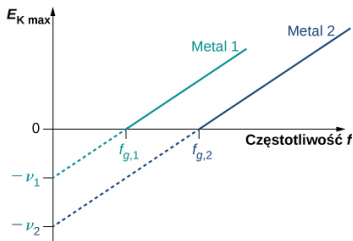
$$E_{kmax} = e\Delta V_h$$

Napięcie hamowania, a więc i maksymalna wartość energii kinetycznej fotoelektronów nie zależą od natężenia światła.

Dla każdej metalowej powierzchni, na którą pada promieniowanie, istnieje pewna częstotliwość tego promieniowania, poniżej której nie rejestruje się fotoprądu – innymi słowy zjawisko fotoelektryczne nie zachodzi. Wielkość taką nazywamy częstotliwością progową i jest ona charakterystyczna dla danego metalu.

Dane eksperymentalne pokazują liniową zależność – maksymalna energia kinetyczna fotoelektronów rośnie liniowo ze zwiększającą się częstotliwością padającego promieniowania.

Częstotliwość progowa

Liniowy wzrost energii kinetycznej ze zwiększającą się częstotliwością podającego promieniowania

Pomiary dokonywane dla różnych metali dają liniową zależność z tym samym nachyleniem wykresu. Żadna z tych obserwacji nie daje się pogodzić z fizyką klasyczną (energia kinetyczna fotoelektronów powinna zależeć od natężenia padającego światła). Fizyka klasyczna nie przewiduje istnienia częstotliwości progowej. W klasycznym obrazie elektrony pobierają energię od promieniowania w sposób ciągły, ich energia kinetyczna powinna zależeć tylko od natężenia padającego światła, a efekt powinien zachodzić zawsze, niezależnie od częstotliwości.

Kwantowa teoria Einsteina zjawiska fotoelektrycznego

Efekt fotoelektryczny został wyjaśniony w 1905 roku przez Alberta Einsteina. Założył on, że skoro hipoteza Plancka o kwantach energii poprawnie opisywała wymianę energii między promieniowaniem elektromagnetycznym i ścianami wnęki, to powinna być ona także zastosowana do opisu absorpcji promieniowania przez fotoelektrodę. Zapostulował on tezę, że fala elektromagnetyczna niesie energię w dyskretnych porcjach. Einstein rozszerzył hipotezę Plancka, postulując, że samo światło składa się z kwantów promieniowania (fotonów). Innymi słowy, że fale elektromagnetyczne są skwantowane.

Energia pojedynczego fotonu

W podejściu Einsteina wiązka monochromatycznego światła o częstotliwości ν złożona jest z fotonów, czyli foton jest cząstką światła. Każdy foton porusza się z prędkością światła i niesie kwant energii E_f . Energia fotonów zależy tylko od częstotliwości ν i dana jest wzorem:

$$E_f = h\nu \quad (1)$$

gdzie h jest stałą Plancka.

Jeżeli do wyrwania elektronu z metalu potrzebna jest energia $\mathcal{W}$, to wówczas:

$$h\nu = \mathcal{W} + E_{kmax} \quad (2)$$

Wielkość $\mathcal{W}$ charakterystyczna dla danego metalu nazywana jest pracą wyjścia.

Zgodnie z powyższą zależnością energia $h\nu$ fotonu, w części ($\mathcal{W}$) zostaje zużyta na wyrwanie elektronu z materiału (jego przejście przez powierzchnię), a ewentualny nadmiar energii ($h\nu - \mathcal{W}$) elektron otrzymuje w postaci energii kinetycznej, przy czym część z niej może być stracona w zderzeniach wewnętrznych (przed opuszczeniem materiału).

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ

CZY MACIE JAKIEŚ PYTANIA?